

ingediend op **1930** (2023-2024) – Nr. 1
20 december 2023 (2023-2024)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Johan Deckmyn en Karl Vanlouwe

van het verslagmoment
van de Europese Raad van 26 en 27 oktober 2023

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking en Toerisme:*

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneekhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door de Matthias De Moor	4
1.1.	Midden-Oosten	4
1.2.	Oekraïne en mogelijke uitbreiding van de Unie.....	5
1.3.	Meerjarig financieel kader	7
1.4.	Migratie	8
1.5.	Economie	9
1.6.	Andere thema's.....	9
2.	Vragen van de leden.....	10
2.1.	Tussenkomst van Karl Vanlouwe	10
2.2.	Tussenkomst van Orry Van de Wauwer	11
2.3.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	12
2.4.	Tussenkomst van Staf Aerts	13
2.5.	Tussenkomst van Cathy Coudyser	13
3.	Antwoorden van Matthias De Moor	14
3.1.	Betrouwbare partner voor humanitaire hulp.....	14
3.2.	Vredesconferentie	14
3.3.	Interne veiligheid	14
3.4.	Migratie	15
3.5.	Twaalfde sanctiepakket.....	15
3.6.	Meerjarig financieel kader	15
3.7.	Armenië	16
3.8.	China.....	16
3.9.	Humanitair recht.....	17
3.10.	Tweestatenoplossing	17
3.11.	Hongarije	17
3.12.	Palestijnse Autoriteit.....	17
3.13.	Deelname Europese Raad.....	18
3.14.	Stemming VN-resolutie	18
3.15.	Boycot Israëlische producten	18
3.16.	Europese uitbreiding.....	18
3.17.	Slovakije.....	19
3.18.	Solidariteitscorridors.....	19
3.19.	Traceersysteem voor diamant.....	19
3.20.	Gas	19
3.21.	Frontex.....	19
3.22.	Steun aan Nagorno-Karabach	19
3.23.	Relaties post Brexit	19
3.24.	Israël.....	19
3.25.	Coreper	20
3.26.	Vredesconferentie	20
3.27.	Toetredingsrapport.....	20
3.28.	Interne hervormingen EU	21
	Gebruikte afkortingen	22

Op 7 november 2023 bracht Matthias De Moor, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de EU, in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme verslag uit over de Europese Raad van 26 en 27 oktober 2023.

1. Toelichting door de Matthias De Moor

In opvolging van de preview die hij op 24 oktober 2023 gaf, brengt *Matthias De Moor*, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de Europese Unie, verslag uit van de Europese Raad van 26 en 27 oktober 2023.

Hij meldt eerst dat de informatiedoorstroming en de rapportering binnen de Belgische delegatie vlot zijn verlopen, zelfs over het onderwerp migratie, waarover hij in het verleden iets moeilijker informatie kreeg. Hij heeft dus volledig geïnformeerd aan Vlaamse rapportering kunnen doen en de meerwaarde van zijn aanwezigheid kunnen aantonen, onder meer aan de diverse betrokken Vlaamse kabinetten. Een aantal debatten vonden weliswaar volledig achter gesloten deuren plaats, waaronder het erg lange debat over het Midden-Oosten, maar daarover kreeg hij achteraf wel een algemene briefing, waarop zijn verslag dus deels gebaseerd is.

De Europese Raad begon, zoals gebruikelijk, met een inleidende speech, waarin Roberta Metsola, de voorzitter van het Europees Parlement, de agendapunten en het belang ervan duidde en suggesties voor de te volgen weg deed. De speech, getiteld 'We have a duty to meet this moment', was een oproep aan de Europese leiders om te komen tot een duidelijke politieke richting in de vele gewapende conflicten, groeiende crisissen en geopolitieke spanningen. De spreker zal zijn evaluatie geven van hoe men daar bij de jongste Europese Raad in is geslaagd.

1.1. Midden-Oosten

Het was de bedoeling van de Raad om aan te tonen dat de Europese leiders de diverse crisissen die zich relatief dichtbij afspeelen, aankunnen. Het conflict in Gaza tussen Israël en Hamas stond daarbij als eerste punt op de agenda. De besprekingen daarover hebben heel lang geduurd. Dat komt niet zozeer omdat een consensus moeilijk te vinden was, maar wel omdat elke leider de historische context wou schetsen van de visie van zijn of haar lidstaat op het conflict in het Midden-Oosten, dat al erg lang gaande is. Elk land is daar op een of andere manier bij betrokken en heeft een verschillend perspectief ter zake.

Er was echter wel een duidelijke consensus over en aantal elementen. De terroristische daden van Hamas werden veroordeeld. Er werd gewezen op het recht van Israël op zelfverdediging, dat weliswaar niet absoluut is, maar binnen de grenzen van het internationaal humanitair recht moet blijven. Er werd veel bezorgdheid geuit over de humanitaire situatie in Gaza. Er was ook overeenstemming over de tweestaten-oplossing die de oplossing op lange termijn moet blijven, maar op korte termijn moet worden geijverd voor de-escalatie en daarin heeft de EU een belangrijke rol.

Er was ook veel eensgezindheid over de relevantie van de strijd tegen desinformatie, en een groeiende bezorgdheid over het antisemitisme dat hier en daar prominenter de kop opsteekt, maar ook over een groeiende angst jegens de Arabische gemeenschappen her en der.

Dit conflict polariseert overal, ook in de Europese samenlevingen. De Europese leiders hebben daar samen hun bezorgdheid over geuit en zullen dat verder volgen. Ook was er veel eensgezindheid over het belang van het ondersteunen van de omliggende landen in hun acties voor de opvang van vluchtelingen, bijvoorbeeld via een alomvattend pakket van financiële en andere steun voor Egypte om de Palestijnen bij te staan.

Maar er waren ook een aantal discussiepunten, vervolgt Matthias De Moor, zoals de op het eerste gezicht semantische discussie over 'een humanitaire pauze' versus 'humanitaire pauzes', waarbij tegenstanders van een wapenstilstand het eerste te veel naar zo'n wapenstilstand vonden neigen, die Hamas zou toelaten om zich te hergroeperen en het grondoffensief van Israël zou fnuiken, en anderen in 'pauzes' dan weer een vrijgeleide voor zo'n grondoffensief zagen. Israël heeft echter niet gewacht op een signaal van Europa voor zijn militair ingrijpen. De consensus was uiteindelijk dat er 'pauzes voor humanitaire noden' moeten zijn. Over de kern van de boodschap bestond echter al lang duidelijkheid: de nood aan een voortdurende, snelle, veilige en ongehinderde humanitaire toegang.

In de praktijk blijkt dat heel moeilijk te zijn. De EU maakte ook geen goede beurt toen de lidstaten kort na het moeizaam bereiken van de consensus uiteenlopend bleken te hebben gestemd over een VN-resolutie over een humanitaire wapenstilstand, wat erop wijst dat de EU het moeilijk heeft om zich in dit conflict duidelijk te positioneren ten aanzien van de internationale partners en partijen; een gebrek aan eensgezindheid dat slecht overkomt. Zo leeft het gevoel dat de EU in dit conflict niet veel verschil zal kunnen maken. Toch is het belangrijk dat de EU zich blijft uitspreken, aangezien haar wordt verweten dubbele standaarden te hanteren. Zo was bij de inval van Rusland in Oekraïne de EU-veroordeling heel snel eensgezind, terwijl er in dezen meer aarzeling is. Een interessant initiatief zoals de intentie van de EU om een vredesconferentie te organiseren naar analogie van de Conferentie van Madrid van 1991, die het startschot was voor de Osloakkoorden, zou dat moeten tegengaan, maar heel concreet is dat nog niet. Vooral het Spaanse voorzitterschap hecht veel betekenis aan zo'n vredesconferentie.

Belangrijk is dat de humanitaire hulp wordt voortgezet, in weerwil van initiële opmerkingen van enkele Eurocommissarissen. Er zal in kaart worden gebracht welke hulp er al is, waar die naartoe gaat en hoe efficiënt ze wordt ingezet. De strijd tegen desinformatie over het conflict wordt ernstig genomen door het rapporteren en actief bestrijden ervan.

Ondanks de jammere vaststelling dat de EU eerst niet eensgezind bleek, staat alles ondertussen weer op de rails. Als dit conflict nu aan bod komt in multilaterale fora, is het in de regel het Spaanse voorzitterschap dat namens de EU en al haar lidstaten spreekt en de boodschap van deze Europese Raad duidelijk meegeeft.

1.2. Oekraïne en mogelijke uitbreiding van de Unie

Het tweede punt op de agenda was Oekraïne, dat het belangrijkste voor de Europese leiders blijft, belangrijker dan het Midden-Oostenconflict. Daar speelt immers een nog groter eigenbelang voor de EU. Mocht Rusland winnen, dan wordt Europa geconfronteerd met een slechtere handelssituatie, stijgende migratie- en defensiekosten en gebrek aan stabiliteit vlakbij zijn buitengrenzen.

Zoals elke keer werd president Volodymyr Zelensky uitgenodigd om videoboodschappen door te geven. De centrale boodschap was dat Oekraïne prioritair werk maakt van interne hervormingen die nodig zijn en worden aanbevolen door de Europese Commissie in de aanloop naar een mogelijke toetreding tot de EU, en ter zake al vorderingen heeft gemaakt. Verder riep president Zelensky op om te helpen bij de opbouw van een defensie-industrie. De EU neemt veel initiatieven voor de productie van munitie en voor investeringen. Oekraïne is daarin een volwaardige partner. Op de vraag om productiefaciliteiten op Oekraïens grondgebied zijn de Europese leiders niet in detail ingegaan. President Zelensky haalde nog aan dat de strijd tegen sanctieomzeiling – waar het Kremlin veel op inzet – moet worden voortgezet. Hij riep op om een twaalfde sanctiepakket klaar te stomen. De EU is het daar grotendeels mee eens: zonder haar aanhoudende steun, zowel militair als financieel, kan Oekraïne de strijd onmogelijk winnen.

Een ander punt betrof de bevroren tegoeden, die de Russische oligarchen niet meer kunnen gebruiken. Het idee leeft al langer om die middelen te gebruiken voor de steun aan en de latere heropbouw van Oekraïne volgens het principe dat de agressor moet betalen voor de reparaties. Het is aan Europa om iets te doen met die tegoeden, maar daar botst men op juridische kwesties en macro-economische en monetaire risico's die het hele systeem kunnen verstoren. Verschillende lidstaten, waaronder België, kiezen daarom voor grote voorzichtigheid en duidelijkheid. De hoop blijft leven bij de Europese leiders en ze vragen om daar concreet en prioritair werk van te maken. België heeft daar niet op moeten wachten, want het had een uniek instrument in handen met Euroclear, met 90 procent van de bevroren Russische tegoeden op de balans. De tegoeden zelf noch de winsten erop kunnen worden gebruikt, maar wel de belastingen daarop.

Twee lidstaten kijken op een andere manier naar het Oekraïneconflict en de Europese steun aan Oekraïne, namelijk Hongarije en Slowakije. Hongarije is al langer kritisch, en met de nieuwe regering in Slowakije roepen die twee landen op om de strategie van steun te herbekijken. Die heeft volgens hen niets veranderd op het terrein. Ze betreuren de financiële steun aan Oekraïne en stellen toekomstige steun in vraag. De reactie kwam snel: er werd gewezen op de existentiële natuur van het conflict, ook voor de EU. Viktor Orbán kreeg bovendien het verwijt dat hij recent de hand schudde van Vladimir Poetin in het kader van een energiedeal.

Er worden steeds meer vragen gesteld bij de aanhoudende steun van de Verenigde Staten, die de blik nu verplaatsen naar Israël. Er wordt daarom meer naar Europa gekeken in verband met de veiligheids garanties voor Oekraïne. Daar zal werk van worden gemaakt door de Europese Raad op basis van een voorstel van de Commissie over de bilaterale akkoorden met Oekraïne die al bestaan.

Er is nog altijd veel te doen om de 'solidariteitscorridors'. De doelstelling om 5 miljoen ton graan per maand uit Oekraïne te krijgen, wordt nog niet gehaald, door een gebrek aan verwerkingscapaciteit, technische vereisten voor spoorvervoer en de tijd die grenscontroles vergen. Er is nog veel verbeteringsmarge in de verschillende solidariteitscorridors waarvan de belangrijkste in Roemenië ligt. Momenteel verwerkt men daar 3 miljoen ton graan.

Een ander dringend probleem is de ontminning van Oekraïens grondgebied. Het land is al veel langer bezaaid met allerlei soorten mijnen. Oekraïne vroeg om materiaal voor ontminning en gekwalificeerd personeel daarvoor.

Het twaalfde sanctiepakket zou tegen half november klaar moeten zijn. Er wordt overwogen om diamant daarin op te nemen. België is daarover tussengekomen wegens de diamantpool in Antwerpen. Rusland heeft immers de alternatieven om diamant elders aan de man te brengen.

Volgens Matthias De Moor zijn veel van die bezorgdheden weggewerkt. Met een nieuw traceersysteem kan men nu, ongeacht het traject en de bewerkingen die de diamant heeft doorlopen, altijd weten of de diamant uit Rusland komt. Dat maakt het importverbod afdwingbaarder. Ook de Antwerpse diamantsector is betrokken bij het voorstellen van een sanctie die Rusland treft en de sector vrijwaart.

Nu ligt de knoop bij de G7. Daar moet de politieke beslissing worden genomen om aan hetzelfde zeel te trekken, zodat sanctieomzeiling kan worden vermeden. Japan ligt nog dwars, maar Matthias De Moor verwacht dat dat op G7-niveau kan worden uitgeklaard. Het valt wel nog te bezien of dat op tijd zal zijn voor het twaalfde sanctiepakket.

De Russische aanvallen op civiele en energie-infrastructuur in Oekraïne blijven voor het ingaan van de winter doorgaan. Volgens Matthias De Moor treedt er een oorlogsmoeheid

op. De Italiaanse premier Giorgia Meloni heeft daarop gealludeerd. Volgens haar moet men de steun aan Oekraïne afbouwen. De Oekraïense leiders hebben daarop verwezen naar de Tweede Wereldoorlog. Mocht toen de steun door bepaalde partijen zijn stopgezet, dan zou de huidige situatie er helemaal anders hebben uitgezien.

Een belangrijk perspectief voor Oekraïne is de mogelijke toetreding tot de EU. Het dossier van de uitbreiding is een belangrijk agendapunt. Op 8 november 2023 komt er een voortgangsrapport van de Europese Commissie. Daarin staat beschreven hoe Oekraïne, Moldavië en de Westelijke Balkan vorderingen hebben gemaakt in de hervormingen die nodig zijn om de toetredingsonderhandelingen te starten. Onlangs had Ursula von der Leyen, op verrassingsbezoek in Oekraïne, heel positieve boodschappen voor president Zelensky over de gemaakte vorderingen. Zij is zeer positief over de vorderingen die op korte termijn nog kunnen worden gemaakt.

Ursula von der Leyen kan aanbevelingen doen om de onderhandelingen met Oekraïne te starten, maar er moet op de volgende Europese Raad in december nog altijd een unanieme consensus worden bereikt tussen de 27 lidstaten. Onder meer Hongarije heeft nog altijd vragen. Hoe zal de EU zich intern organiseren bij een uitbreiding? Matthias De Moor denkt aan de unanimiteitsregel: kunnen er überhaupt nog beslissingen worden genomen als er altijd unanimiteit vereist is? Ook het aantal commissarissen vormt een probleem. Nu heeft elke lidstaat een commissaris. Met meer dan dertig lidstaten zou men nieuwe functies voor commissarissen moeten uitvinden. Matthias De Moor zou dat een rare manier van werken vinden. Een interne hervorming van de EU is volgens hem noodzakelijk. Verschillende lidstaten, onder meer België, hebben erop aangedrongen dat beide processen – de uitbreiding en de interne hervorming – tegelijk uit de startblokken schieten. Dat zal wellicht vele jaren duren.

Niet alleen voor Oekraïne, maar ook voor Moldavië wordt van de Europese Commissie een positieve aanbeveling verwacht om de onderhandelingen te starten. Bosnië zou op 8 november 2023 een positieve evaluatie krijgen, en Georgië de status van kandidaat-lidstaat. Dat alles getuigt van de geopolitieke nood van de EU om actief in te zetten op de uitbreiding, aldus Matthias De Moor, en om daarin een zeker voluntarisme aan de dag te leggen.

De Westelijke Balkan zit al lang in de wachtkamer: Servië, Montenegro en Noord-Macedonië voeren al tien jaar toetredingsonderhandelingen. Ook zij krijgen een positief signaal. Op 13 november 2023 zal er op een ministeriële ontmoeting met de ministers van Buitenlandse Zaken van de Westelijke Balkan worden gesproken over een mogelijke toetreding en over de vordering in hun respectieve dossiers. Ook op de Europese Top van december zou er een gesprek zijn met de leiders van de Westelijke Balkan.

Er is dus een duidelijke wil om een positieve boodschap te geven, maar de situatie op het terrein maakt het niet altijd mogelijk. Zo zijn er in Bosnië negatieve ontwikkelingen rond de 'rule of law'. Servië blijft een speciale band onderhouden met Rusland en weigert de sancties te ondersteunen. Dat bemoeilijkt de kandidatuur van Servië.

Wat Oekraïne betreft, moet de evolutie van het conflict worden bekeken. Zolang de veiligheid daar niet gegarandeerd is, is toetreding onmogelijk. Het is daarom belangrijk de militaire situatie te volgen. Er moet zoveel mogelijk steun zijn van de EU. Het conflict zit nu vast, de frontlinies blijven ongewijzigd. De oorlog daar blijft hoe dan ook hoog op de agenda van de Europese leiders staan.

1.3. Meerjarig financieel kader

Ook in het dossier van het meerjarig financieel kader zit er volgens Matthias De Moor weinig beweging. Volgens het Spaanse voorzitterschap was dat het belangrijkste

agendapunt. Ook de spreker beklemtoont het belang van dat dossier. In de meerjarenbegroting van de EU worden de inkomsten en uitgaven voor vijf jaar vastgelegd. Vanwege de nieuwe noden wil men het huidige meerjarig financieel kader herzien maar er zijn onvoldoende middelen. De besprekingen die werden gevoerd met de ministers van Financiën, technici en administratief experts, zijn vastgelopen. Deze Europese Raad moest een nieuwe dynamiek op gang brengen, maar Matthias De Moor stelt vast dat die politieke sturing er niet is gekomen. De Europese leiders zagen zich geconfronteerd met dezelfde complexe en soms paradoxale materies.

Over de uitgavenzijde was er wel vrij snel een vrij grote consensus. De steun aan Oekraïne blijft nodig en zal zelfs, gezien de situatie op het terrein, nog moeten toenemen. Er moeten ook voldoende middelen naar migratie gaan. Het gaat dan over de versterking van de buitengrenzen en over het aangaan van alomvattende partnerschappen met landen zoals Tunesië waarbij ook in andere domeinen dan migratie wordt samengewerkt. Maar dat kost ook geld, in de vorm van een transfer vanuit de EU naar die partnerlanden.

Er zijn ook uitgaven nodig voor de versterking van de concurrentiekracht. Het STEP-platform moet de staatssteun op Europees niveau regelen. De strategische sectoren moeten worden geholpen met staatssteun, als antwoord op de Amerikaanse Inflation Reduction Act. Hierbij dient een evenwicht te worden nagestreefd tussen de lidstaten.

De intrestkosten zijn gestegen, net nu de EU geld had geleend in het kader van NextGenerationEU.

Ook de personeelskosten van de Europese Commissie zijn gestegen, door de index maar ook door de groeiende takenpakketten.

Er waren ook suggesties van de lidstaten. Wat met het Solidariteitsfonds dat tussenkomt bij de almaar vaker voorkomende klimaatrampen? En de Oost-Europese landen hadden het over de grotere nood aan investeringen in militaire mobiliteit, om militair materieel snel te kunnen transporteren door de EU.

Er zijn heel veel noodzakelijke uitgaven, aldus Matthias De Moor, maar weinig nieuwe inkomsten. Veel lidstaten staan weigerachtig tegenover extra bijdragen. Voor Oekraïne willen ze nog wel meer bijdragen, maar hun eigen begrotingen lijken 'excessive deficit procedures' dichterbij te brengen als ze meer zouden moeten bijdragen tot de EU. De tweede optie is het verschuiven en besparen in het huidige budget. Maar ook daar zijn de marges heel klein. Veel lidstaten hebben al rode lijnen getrokken. De eerste is die van het Gemeenschappelijk Landbouwfonds. Daar mag voor verschillende lidstaten niet aan worden geraakt. Er mag ook niet worden geraakt aan het Cohesiefonds, aan de Erasmus- en aan Horizonprogramma's.

Zowel op het vlak van de uitgaven als het vinden van middelen zit het dus vast, aldus Matthias De Moor. Als tegen begin 2024 geen akkoord wordt bereikt, krijgt niet alleen het Belgische voorzitterschap meteen een hoofdpijndossier op zijn bord, maar zullen ook de betalingen aan Oekraïne niet meer mogelijk zijn. En ook het Europees Parlement zal zich nog uitspreken over het meerjarig financieel kader.

1.4. Migratie

De Europese Raad heeft niet de tijd gehad om te spreken over migratie. Matthias De Moor stelt wel vast dat er groeiende interne controles zijn in het Schengengebied. Verschillende lidstaten zoals Italië, hebben grenscontroles ingevoerd. Daarbij wordt verwezen naar een mogelijke terreurdreiging door toedoen van de instabiliteit in het Midden-Oosten. De Commissie beschouwt die maatregelen als uitzonderlijk, tijdelijk en proportioneel. Die ontwikkeling moet verder worden gevolgd.

Er wordt voortgewerkt aan een akkoord over en de financiering van het Asiel- en migratiepact. De Europese leiders zijn daar niet in detail op kunnen ingaan.

1.5. Economie

Het agendapunt Economie is niet behandeld. Misschien is het wel aan bod gekomen tijdens de Eurozonetop, maar Matthias De Moor heeft er geen rapportering van gezien.

De conclusies in de tekst gaan over het versterken van de concurrentiekracht, het verminderen van de regeldruk, het verminderen van strategische afhankelijkheden en een oproep tot het versnellen van werkzaamheden die al bezig zijn. Matthias De Moor denkt daarbij aan de Critical Raw Materials Act, waarover tegen eind 2023 een politiek akkoord wordt verwacht. Ook over de Net-Zero Industry Act wordt eind 2023 van de lidstaten een algemene positionering verwacht. Over de hervorming van de elektriciteitsmarkt is bijna een politiek akkoord gevonden. Er zijn ook nog de debatten over de voltooiing van de interne markt en de concurrentiekracht op de lange termijn.

1.6. Andere thema's

De Europese Raad besprak nog enkele andere punten zoals de verhoogde waakzaamheid naar aanleiding van de terroristische aanvallen in België en Frankrijk. Er is verder de polarisatie van het conflict in het Midden-Oosten en de impact daarvan op de Europese samenleving. Matthias De Moor stelt vast dat er een algemeen gevoel van onveiligheid heerst en een angst voor mogelijke escalatie en doorsijpeling van het conflict tot in Europa.

De Europese Raad besprak ook de beschadiging van kritieke infrastructuur, onder meer in de Baltische Zee. De EU wil een duidelijk zicht krijgen op de bescherming van die infrastructuur, die in het vizier van vijandige mogendheden zou kunnen komen.

Ook de situatie in Kosovo en Servië kwam aan bod. Men roept Servië op tot een correcte informatiedeling over de aanval op de politie in Kosovo.

Het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan kwam ook ter sprake. Daar is er een toenadering ten aanzien van Armenië, in de vorm van een steunpakket dat wordt uitgewerkt en een versterking van de banden.

Ten slotte wil de EU in de instabiele situatie in de Sahel een rol spelen. Daar blijft het vooral bij monitoring en damagecontrol, aldus Matthias De Moor.

De volgende Europese Raad vindt plaats op 14 en 15 december 2023. Matthias De Moor zal deel uitmaken van de delegatie. Op de agenda staat onder meer het meerjarig financieel kader, een consensus over 'economic governance', het uitbreidingsdossier en het debat over de interne Europese hervorming.

In de loop van december is er topperleg met China, met Canada eind november en met Indonesië. De EU neemt blijvend initiatieven om het mislukte handelsakkoord met Australië goed te maken via nieuwe partners, om voor een diversificatie van aanvoerlijnen te zorgen en ook om niet alleen te staan in de moeilijke geopolitieke context.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkost van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe merkt op dat het de bedoeling was om het meerjarig financieel kader prioritair te behandelen, maar dat dat werd overschaduwd door de conflicten in Oekraïne en Gaza.

Er is opnieuw gesproken over de veroordeling van de aanvallen door Hamas en over humanitaire acties door de EU. Karl Vanlouwe wijst op de start en oorzaak van het conflict. Er worden nog altijd 240 gijzelaars gevangengehouden in Gaza. Hoe kan men samenwerken met partners ter plaatse? De Palestijnse gebieden zijn verdeeld. Er is Gaza, bestuurd door Hamas. Dat een federaal minister niet wist dat Hamas een terroristische organisatie is, vindt de spreker overigens onbegrijpelijk. Sinds die verschrikkelijke aanslag ziet men dagelijks gruwelijke beelden. De start van de oorlog is de barbaarse moordaanslag door Hamas. Op welke manier kan de EU betrouwbare partners voor humanitaire acties vinden binnen Gaza? Men werkt nu al samen met de Rode Halve Maan. Israël laat meer en meer humanitaire hulp toe. Heeft de EU gesproken over ngo's om mee samen te werken?

Er werd inderdaad gesproken over de vredesconferentie op initiatief van Spanje. De tweestatenoplossing werd herhaald, zoals het Vlaams Parlement dat doet (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 1842/3*). Men kan het Israëlijsche regime bekritisieren, maar het is wel democratisch verkozen. De Palestijnse Autoriteit heerst niet over Gaza, wel over de Westelijke Jordaanoever. Sinds 2006 zijn daar geen verkiezingen meer georganiseerd. Als men een vredesconferentie wil organiseren, is de vraag wie men gaat uitnodigen. Hamas zou naast een militaire ook een politieke tak hebben, maar voor Karl Vanlouwe zijn de twee verweven met elkaar. Kan Matthias De Moor die vredesconferentie wat meer toelichten?

In het kader van terrorisme en extremisme wordt opgeroepen om de interne veiligheid van de EU te verbeteren door een betere bescherming van de buitengrenzen, betere samenwerking en informatie-uitwisseling enzovoort. Ook hierover had Karl Vanlouwe graag meer toelichting. Hij is voorstander van een tweestatenoplossing, maar die twee staten willen dat zelf blijkbaar niet. Is er gesproken over de ongerustheid in Europa? Over de informatie-uitwisseling? Egypte screent grondig de vluchtelingen uit Gaza om Hamasstrijders tegen te houden. Als die Egypte toch binnenkomen, kunnen ze ook in Europa terechtkomen.

Op de bijeenkomst in Granada begin oktober 2023 blokkeerden Polen en Hongarije een slotverklaring over migratie omdat de andere landen even voordien een akkoord hadden gesloten over nieuwe procedureregels en solidariteitsmechanismen die moeten gelden als een lidstaat wordt geconfronteerd met een sterk toenemende migratie-instroom. Karl Vanlouwe had daar graag wat meer toelichting bij.

Naar aanleiding van Oekraïne sprak de diplomatiek vertegenwoordiger over het twaalfde sanctiepakket. Karl Vanlouwe vraagt waar dat zal eindigen en wat de concrete bedoeling ervan is. Volgens hem zal dat uiteraard effect hebben, maar niet het oorlogsgeweld in Oekraïne doen stoppen. Er werd gewag gemaakt van een soort traceersysteem voor diamanten, maar zouden er nog andere dingen onder dat sanctiepakket vallen?

Verder heeft België een rol wat het geblokkeerde geld betreft. Men wil via Euroclear belastingen heffen op de winsten. Over hoeveel geblokkeerd geld gaat het onder-tussen en hoe kan daarvan iets worden gerecupereerd voor de heropbouw van Oekraïne?

Zijn er ook intra-Belgisch bepaalde standpunten ingenomen over de herziening van het meerjarig financieel kader? Bij de opmaak van dat kader vormden Nederland, Oostenrijk en bepaalde Scandinavische landen een as om bepaalde lijnen uit te zetten. De vraagsteller hoort dat er heel wat vragen voor uitgaven zijn, maar dat voor de inkomsten de cohesiefondsen, de landbouwfondsen en Erasmus rode lijnen zijn. Hij wijst erop dat de cohesie- en de landbouwfondsen samen twee derde uitmaken van de uitgaven van de Europese begroting. Het is dus een grote vraag op welke manier daar een verschuiving kan plaatsvinden. Vlaanderen is een voorstander van meer geld voor R&D en innovatie, maar als iedereen blijft eisen wat verworven is, dan zal er niks zijn voor andere behoeften. Wat is het Belgische standpunt en wat is er intra-Belgisch over gezegd?

Bepaalde landen hadden ook in de conclusies graag een link gezien tussen migratie en terrorisme, maar die zou er niet zijn gekomen, hoewel kan worden aangenomen dat dat toch belangrijk is.

De Italiaanse premier Meloni maakte gewag van oorlogsmoeheid. De vraagsteller kan zich voorstellen dat die oorlogsmoeheid er jammer genoeg in meerdere landen is.

Ten slotte is er het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan, dat Karl Vanlouwe heel na aan het hart ligt. Daar heeft een etnische zuivering plaatsgevonden: er zijn honderdduizend mensen uit Nagorno-Karabach gevlucht, maar daar wordt amper over gesproken. Hij vindt het positief dat er Europese steunpakketten zijn voor Armenië, maar vreest dat dat onvoldoende zal zijn om al die vluchtelingen op te vangen in een arm land, dat wordt omringd door heel wat vijandige landen, zoals Turkije, Azerbeidzjan, Iran en Irak. Volgens hem verdient dat land veel meer steun.

Ten slotte wil Karl Vanlouwe meer toelichting over de top met China, meer specifiek over de elektrische wagens en de batterijen. Zal men die elektrische wagens hier plotseling zien rondrijden of zal men de eigen auto-industrie toch op de een of andere manier kunnen beschermen?

2.2. Tussenkost van Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer vindt het goed dat er binnen de Raad eenheid bestond over de veroordeling van de gewelddadige Hamasacties. In welke mate was er ook eenheid over de schendingen van het internationaal recht door Israël? Op welke wijze worden heel specifiek de buitensporige, gewelddadige reacties veroordeeld?

Ook het onthouden van water, voedsel en elektriciteit is een collectieve straf die indruist tegen het humanitair recht. Welke positie heeft de Raad ingenomen?

Positief is dat er over de tweestatenoplossing eensgezindheid is. Moet de EU niet nog meer druk proberen uit te oefenen om tot die oplossing te komen, en welke druk kan dat eventueel zijn? Is dat ook aan bod gekomen binnen de Raad?

Is er ook gesproken over de erkenning van de Palestijnse staat? Momenteel is die erkenning er toch al bij 138 van de 193 VN-lidstaten. Is ook de vraag aan bod gekomen hoe de EU de Palestijnse Autoriteit kan versterken als alternatief voor Hamas?

De vraagsteller vindt het een positieve evolutie dat Hongarije zich blijkbaar niet meer heeft verzet tegen verdere hulp voor Oekraïne. Gaat het dan ook over militaire hulp, of is Hongarije iets dubieuzer daarover? Werd premier Orbán aangesproken op zijn recente bezoek aan Poetin en de handelsdeals die hij heeft gesloten? Is het aanvoelen bij de diplomatiek vertegenwoordiger dat dat bezoek de Europese eenheid zou kunnen ondergraven? Werd dat ook besproken op de Europese Raad?

2.3. Tussenkost van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn verbaast zich erover dat Matthias De Moor deel uitmaakte van de Belgische delegatie. Hij vraagt of er al evolutie zit in het dossier van de permanente vertegenwoordiging van Vlaanderen op dit niveau.

Een groot deel van de vergadering ging over het Midden-Oosten. In verband met Israël en Palestina lijkt iedereen voor een tweestatenoplossing te pleiten. Hij vindt dat oké, maar wie wil de EU als gesprekspartner aan Palestijnse zijde? Heeft de Palestijnse Autoriteit een draagvlak? Hamas wordt, zeker in Gaza, breed gesteund. Wat is de Europese visie over de onderhandelingen? De Hamasleuze luidt: 'From the river to the sea, Palestine will be free'. Hamas streeft dus de vernietiging van Israël na. Hoe moet men dan een compromis vinden over een tweestatenoplossing?

Er worden pauzes voor humanitaire noden gevraagd, en in de VN werd gestemd over een wapenstilstand. De EU deed dat in gespreide slagorde. Johan Deckmyn meent gelezen te hebben dat de VS weigert om over wapenstilstand te spreken. Dat is volgens hem een politieke visie. De EU weet blijkbaar niet hoe zich te positioneren ten opzichte van de VS als het gaat over wapenstilstand. Pauzes voor humanitaire noden is een ander concept, aldus Johan Deckmyn. Ligt daar een knoop binnen Europa?

Federaal minister Caroline Gennez communiceerde over de boycot van Israëlische producten in Europa en in België. Johan Deckmyn stelt vast dat dat een duidelijke politieke stellingname van de Belgische regering is. Welk standpunt bracht Vlaanderen naar voren in de Europese Raad? Was het standpunt van minister Gennez er enkel voor de galerij? Of heeft Vlaanderen, heeft België, zich effectief voorgedaan als voorstander van een boycot van Israëlische producten?

President Zelensky blijft de toetreding van Oekraïne tot de EU verdedigen. Dat dossier wordt door de EU welwillend gesteund, maar is de EU ook bereid om een deel van Oekraïne te laten toetreden? Er kan alleen maar worden toegetreden als de veiligheid gegarandeerd is. Welke visie heeft de EU? Wordt dat meegenomen in het voortgangsrapport dat op 8 november 2023 wordt voorgesteld?

Men zou een positief signaal willen uitsturen naar de landen van de Westelijke Balkan en nog enkele andere landen. Maar dat lijkt Johan Deckmyn allemaal nogal vrijblijvend. Hij heeft het gevoel dat er wordt gestreefd naar uitbreiding met de handrem op. Deelt Matthias De Moor dat gevoel?

Johan Deckmyn stelt vast dat er heel veel banbliksems uitgaan naar Viktor Orbán en diens partij en land als het gaat over de standpunten ten aanzien van Rusland. Maar nu is in Slovakije, aan de andere kant van het politieke spectrum, een gelijkwaardige beweging aan het ontstaan, met min of meer dezelfde standpunten ten aanzien van Rusland. Zal de EU dezelfde banbliksems naar Slovakije sturen?

Johan Deckmyn vraagt een stand van zaken van de graanuitvoer vanuit Oekraïne. Wat is de weerstand daartegen in Polen en andere Midden-Europese landen? Is er op dat vlak al vooruitgang geboekt?

In de diamanthandel wordt een traceersysteem opgezet. Johan Deckmyn vraagt zich af of daardoor voortaan landen als Armenië in het vizier worden genomen. Rusland zou zijn diamanten in Armenië laten verwerken om zo te proberen een Europees label te verkrijgen. Moet het traceersysteem dat onmogelijk maken? Rusland zou trouwens ook in Azerbeidzjan een omweg zoeken voor zijn diamant. En wat met de tracement van het gas dat vanuit Rusland via Azerbeidzjan Europa binnenkomt dankzij de gasdeal tussen Europa en Azerbeidzjan?

Om migratie tegen te gaan, is er de verhouding met partnerlanden zoals Tunesië. Niet alleen de interne Schengencontrole is belangrijk, ook de grenzen van Europa moeten worden gecontroleerd. Meer en meer landen benadrukken in dat verband het belang van Frontex. Is Frontex ter sprake gekomen? Johan Deckmyn stelt vast dat naar aanleiding van de parlementsverkiezingen in Nederland alle partijen, van links tot rechts, hoog inzetten op Frontex. Binnen Europa wordt het belang van Frontex steeds groter. Als het over migratie gaat, moet de bescherming van de buitengrenzen ter sprake komen. Het gaat dus volgens Johan Deckmyn niet louter over migratie, maar ook over het verband tussen migratie en terrorisme.

Johan Deckmyn is zeer pessimistisch over de situatie van Nagorno-Karabach. Wat is de houding van de EU?

Ten slotte informeert de vraagsteller ook naar de relatie tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk na de Brexit.

2.4. Tussenkost van Staf Aerts

Staf Aerts stelt vast dat, over het conflict tussen Israël en Palestina, Johan Deckmyn en Karl Vanlouwe vroegen wie aan Palestijnse zijde een betrouwbare partner is. Maar hij vraagt zich af wie aan Israëlsche zijde nog een betrouwbare partner is.

Groen heeft van in het begin de terreuraanval van 7 oktober 2023 veroordeeld. Maar het conflict is niet op dat moment gestart. 2023 was voor de Palestijnen zo al het dodelijkste jaar. Groen heeft daarover al een voorstel van resolutie ingediend (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1775/1*). Er waren in Israël al heel wat massabetogingen tegen het huidige regime, omdat het niet democratisch is en omdat de rechtsstaat wordt ondergraven. Bovendien is wat er na de aanval van 7 oktober 2023 gebeurt, ook buiten alle proporties. Israëlsche ministers bezigen genocidetaal, ze ontmenselijken de Palestijnen. Zijn dat dan betrouwbare partners? En dan zijn er de cijfers: na een maand grondaanvallen meer dan tienduizend dodelijke slachtoffers, van wie vierduizend kinderen en honderd kinderen jonger dan 1 jaar. Iedereen staat achter de tweestatenoplossing, aldus Staf Aerts, maar dan zegt men in deze commissie dat de Palestijnen leuzen scanderen die te ver gaan, zoals 'From the river to the sea, Palestine will be free'. Staf Aerts vindt dat ook te verre gaand want dat gaat niet meer over een tweestatenoplossing. Maar intussen is Israël heel Gaza aan het platbombarderen en zijn er meer dan anderhalf miljoen vluchtelingen. Onlosmakelijk gekoppeld aan de vraag wie aan Palestijnse kant de betrouwbare partners zijn, is de vraag wie dat aan Israëlsche kant zijn. Voor men aan tafel gaat, moeten de wapens zwijgen. Groen wil daar alle mogelijke druk op zetten, zoals men dat ook heeft gedaan met het conflict tussen Oekraïne en Rusland, maar dan zeker ook druk op Israël, want wat dat land nu doet, is buiten alle proportie. Dat kan niet ogluikend worden toegestaan.

2.5. Tussenkost van Cathy Coudyser

Cathy Coudyser sluit zich aan bij de vraag van Johan Deckmyn over de toekomstige plaats van de permanente vertegenwoordiger in het kader van het Belgische voorzitterschap van de EU. Wat is de houding ten opzichte van de Vlaamse permanente vertegenwoordiger in het kader van de voorbereiding van het Belgische voorzitterschap van de EU? Welke zijn intra-Belgisch de Vlaamse autonome bevoegdheden? Die worden op Vlaams niveau voorbereid, maar er zijn ook gedeelde bevoegdheden.

Vervolgens gaat Cathy Coudyser in op de intentie om een vredescongres binnen Europa te organiseren, een initiatief waar ook het Spaanse voorzitterschap van de EU veel belang aan hecht. Wil het Belgische voorzitterschap daar ook werk van maken? Vlaanderen is een vredesregio bij uitstek, met onder andere de Westhoek en het Vlaams Vredesinstituut. Is het de bedoeling dat dat een kapstok wordt?

Verder heeft de spreker nog een vraag over de uitbreiding van de Europese Unie met onder andere Oekraïne en de Westelijke Balkan. Klopt het dat die landen voor de toetredingsvoorwaarden vooruitgang boeken, zoals ze zelf beweren, en liggen er voor de interne hervormingen concrete en realistische pistes op tafel? Welke out-of-the-boxoplossingen zijn er om van een Europese Unie met 27 lidstaten een efficiënt bestuurde eenheid te maken? Een budgettair evenwicht is daarbij van essentieel belang. Het meerjarig financieel kader moet in december 2023 vorm krijgen en dus dringt de tijd om daarover tot een compromis te komen. De thema's die tijdens het verslagmoment aan bod gekomen zijn, zoals het uitbreidingsdossier, de interne hervorming, het meerjarig financieel kader enzovoort, zullen ook tijdens het Belgische voorzitterschap terugkomen. Hoe kunnen België en Vlaanderen hierop wegen?

3. Antwoorden van Matthias De Moor

3.1. Betrouwbare partner voor humanitaire hulp

Matthias De Moor gaat eerst in op de vraag over een betrouwbare partner voor de Europese Unie voor humanitaire hulp voor Gaza. Hij stipt hierbij ten eerste aan dat er ook wordt gekeken naar partners buiten Gaza, zoals Egypte en Jordanië. Zij zijn als 'proxy' voor Europese hulp heel nuttig. Binnen Gaza wordt ook heel wat Europese hulp aangeleverd, die onder een sterke controle staat. Die 'mapping' kijkt waar de hulp terechtkomt, hoe ze wordt aangewend en via welke kanalen. Uit huidige en eerdere evaluaties is gebleken dat de partners en ngo's zoals de Rode Halve Maan, de VN-agentschappen of UNRWA, met wie samengewerkt wordt, betrouwbaar zijn. Het probleem is dat Hamas onschuldige mensen, ziekenwagens en vluchtelingenkampen als schild blijft gebruiken. De uitdaging bestaat erin om te kijken of die betrouwbare partners niet onder druk gezet of bedreigd worden zodat de hulp toch in verkeerde handen komt. In de huidige context wordt de monitoring van de humanitaire hulp vanuit Europa dan ook opgedreven, maar over het algemeen is het geloof groot dat voldoende betrouwbare mensen ter plaatse hulp willen bieden en de humanitaire hulpnoden willen invullen, en dus worden de hulpacties voortgezet.

3.2. Vredesconferentie

Matthias De Moor bevestigt dat de vraag om een vredesconferentie vanuit het Spaanse voorzitterschap van de EU kwam. Spanje was vragende partij voor de vermelding van een wapenstilstandscenario in de tekst, wat niet gelukt is. Het heeft wel de vermelding van de vredesconferentie kunnen verkrijgen. Die wordt wellicht in Madrid of elders in Spanje georganiseerd, naar het voorbeeld van de top van begin jaren 90. Volgens de spreker is het niet mogelijk om al te zeggen wie er als gesprekspartners rond de tafel zullen zitten. Hij denkt aan de Palestijnse Autoriteit, onder wie de minister van Buitenlandse Zaken, die nu al opgeroepen was bij de eerste inderhaast bijeengeroepen Raad van Buitenlandse Zaken, maar niet aanwezig was door het veto van de Israëliëse minister van Buitenlandse Zaken. Er liggen volgens de spreker nog heel wat concrete pijnpunten op tafel die het samenbrengen van verschillende partijen heel moeilijk maken.

Naast de vraag naar eventuele gesprekspartners is er ook die naar de rol van de Europese Unie als gesprekspartner in het conflict. Volgens *Matthias De Moor* moet de Europese Unie nog werken aan de eensgezindheid in dat dossier en haar beeld als bemiddelende partij.

3.3. Interne veiligheid

Er is reden tot bezorgdheid over de interne veiligheid zoals de terroristische aanslagen al hebben aangetoond. Over nieuwe initiatieven voor samenwerking rond interne veiligheid en informatiedeling is er niet gesproken, wel over de voortzetting van de bestaande samenwerking en de verhoogde aandacht daarvoor.

Het voorbeeld van de aanslag in België waarbij een medeplichtige in Frankrijk werd aangehouden, wijst op die verscherpte samenwerking tussen de veiligheidsdiensten en hun alertheid.

Ook het screenen van de vluchtelingenstroom zal opgedreven worden, ook in onze contreien.

3.4. Migratie

Vervolgens gaat Matthias De Moor in op het blokkeren door Polen en Hongarije van de migratietekst. Om die reden is de tekst over het migratiehoofdstuk in de conclusies van deze Europese Raad heel kort en bondig. Er werd wel verwezen naar de brief van Ursula von der Leyen aan de Europese leiders in aanloop naar de top met concrete werkpunten voor een akkoord over het Asiel- en migratiepact.

Die twee landen verwijzen naar de voorgaande Europese Raden waarbij men gesteld heeft dat elke beslissing over migratie met unanimiteit moet worden genomen, iets wat nu door de andere leden in vraag wordt gesteld. De spreker merkt op dat de houding van Polen alsnog ongewijzigd is, ondanks de recente verkiezingsuitslag. De regeringsvorming wordt er bewust op de lange baan geschoven zodat de huidige premier langer aan de macht kan blijven.

3.5. Twaalfde sanctiepakket

Er was ook een vraag over de toekomst na het twaalfde sanctiepakket. Volgens Matthias De Moor is de 'end game' na die sanctiepakketten voor Rusland niet echt duidelijk. Hij gelooft niet dat het land echt van plan is om te stoppen, maar de maatregelen steken op lange termijn wel stokken in de wielen van de Russische oorlogsmachine.

Voorlopig heeft hij niet meer duidelijkheid over de inhoud van het twaalfde sanctiepakket. De gesprekken daarover gebeuren in deze fase op een vertrouwelijke manier tussen de Commissie en de verschillende lidstaten. Hij weet wel dat België op de laatste Europese Raad een positie ingenomen heeft over diamant en dat er gedacht wordt aan bijkomende lijsten van personen die op de een of andere manier een actuele betrokkenheid hebben bij de Russische aanvallen.

Het antwoord in verband met de bedragen die vaststaan in Euroclear en de belastingen die daarop geheven hadden kunnen worden, zal Matthias De Moor later bezorgen.¹

3.6. Meerjarig financieel kader

Wat het meerjarig financieel kader betreft, ontgoochelt het de spreker dat er veel uiteenlopende posities zijn. Er werd tevergeefs uitgekeken naar de houding van de Europese leiders om daar een sturende rol in te spelen. De steun voor Oekraïne is er gekomen, los van de kritiek van Hongarije en Slowakije.

¹ Na afloop bezorgde Matthias De Moor de volgende informatie: een onderscheid dient gemaakt te worden tussen tegoeden die bevroren zijn, en die toebehoren aan Russische particulieren enerzijds, en tegoeden die geïmmobiliseerd zijn wegens banden met de Russische centrale bank anderzijds. De elementen bij Euroclear betreffen voornamelijk geïmmobiliseerde tegoeden.

Het blijft moeilijk om een exact bedrag aan te duiden. De tegoeden bestaan voor een groot deel uit effecten waarvan de waarde fluctueert samen met de financiële markten.

Daarnaast is het veelal onduidelijk voor de geïmmobiliseerde tegoeden wie de uiteindelijke eigenaar hiervan is, aangezien dit vaak effecten betreft die niet op naam zijn, maar waarvoor er een link is met de Russische Centrale Bank, wat tot het immobiliseren ervan heeft geleid.

1,7 miljard is het bedrag wat opzij gezet zal worden om Oekraïne te steunen, hetgeen is opgehaald via de vennootschapsbelasting op Euroclear.

De positie van Vlaanderen hierin is vrij klassiek, namelijk dat de Horizonmiddelen zoveel mogelijk moeten worden gevrijwaard omdat dat een van de weinige fondsen is die op basis van verdienste, op basis van projectaanvragen, eerder dan op basis van een schuldenregeling, worden uitgekeerd. Als nettobetaler probeert Vlaanderen die lijn aan te houden.

Over de Belgische positie in de onderhandelingen over het meerjarig financieel kader zegt de spreker dat premier Alexander De Croo de boot heeft afgehouden voor vers geld en dat hij vooral leek aan te sturen op verschuivingen binnen het budget. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de Belgische begroting. Sommige landen vrezen de 'excessive deficit procedure' die de Europese Commissie kan instellen tegen landen met een te hoge schuldgraad, iets wat ook België boven het hoofd hangt. Mocht België nog eens extra moeten betalen aan de EU, zou dat zwaard van Damocles nog dichterbij komen. Die overweging speelt in diverse lidstaten. De positie van Vlaanderen ter zake is echter enigszins anders. De discussie over 'economic governance', dus alle regels over begrotingstekort en staatsschuld, illustreert dat: het is heel moeilijk om daarover een Belgisch standpunt te bereiken. Vlaanderen opteert voor een zekere begrotingsdiscipline, die dan ook Europees op belangrijke wijze afdwingbaar is. Het is moeilijk om daarover intra-Belgisch eensgezindheid te vinden, een gebrek aan eensgezindheid dat deels ook geldt voor de herziening van het meerjarig financieel kader.

Als het de tactiek van Hamas is om onschuldige burgers en groepen als schild te gebruiken, dan kan dat evenzeer gelden voor de vluchtelingenstromen. Men moet daarvoor dus waakzaam zijn. Er is nood aan screening ter zake en ook daar moeten middelen tegenover worden gezet, en zo belandt men opnieuw bij de geblokkeerde MFK-discussie. Dat toont aan hoe belangrijk het MFK-dossier is. Oekraïne, migratie, economische concurrentiekracht: alles houdt daar verband mee.

3.7. Armenië

Het conflict in Armenië ligt in het algemeen ook de EU na aan het hart, maar er waren helaas zoveel andere onderwerpen dat er niet genoeg tijd was voor de Europese leiders om daar diepgaand over te spreken. De EU zet wel een concrete stap in de vorm van een steunpakket. Matthias De Moor heeft de details daarvan nog niet kunnen zien, maar de intentie lijkt er wel te zijn om een verschil te maken voor de honderdduizend vluchtelingen, om Armenië te helpen en een toenadering met de EU te laten vinden.

3.8. China

Op de top met China zullen de elektrische wagens aan bod komen. Ursula von der Leyen heeft het initiatief genomen om een analyse te maken van de impact van een toevloed van Chinese elektrische wagens op de Europese markt. De vaststelling is immers dat er al een toevloed is en dat die is gebaseerd op een ongebreidelde subsidiëring van die industrie. China is daarvan op de hoogte en het gesprek zal dus zeker niet makkelijk verlopen.

De strategie is om de band tussen de EU en China zo veel mogelijk van het risico op afhankelijkheden te ontdoen. Dat toont aan dat China die assertiviteit zo opvat dat er met de EU rond de tafel moet worden gezeten. Er is dus bereidheid bij China om die top te laten plaatsvinden, maar beide zijden beseffen dat ze zeker niet over alles op één lijn zitten. China heeft ook een ander wereldbeeld: het ziet zichzelf centraal in een nieuwe wereldorde, waarbij de EU dan een veeleer marginale rol zou spelen. Het zal dus waarschijnlijk op eieren lopen zijn op die top, maar toch is die nuttig in de algemene geopolitieke strategie van de EU.

3.9. Humanitair recht

Er bestaat nog geen eenheid over de schendingen van het humanitair recht door Israël, in elk geval nog niet tijdens de Europese Raad. Men was er eensgezind over dat Israël het recht heeft op zelfverdediging binnen de grenzen van het internationaal humanitair recht, maar er is geen duidelijk signaal gekomen, wanneer die overschreden zijn.

Op de Europese Raad zelf leek de meerderheid Israël nog het voordeel van de twijfel te willen geven en was er een zeker begrip voor de emotie in uitspraken die soms erg ongelukkig waren, na de vreselijke aanvallen van Hamas, maar men voelt dat sommige regeringsleiders, onder wie premier De Croo, meer en meer vinden dat de reactie van Israël disproportioneel is, ook op humanitair vlak.

Dat zal ongetwijfeld ook op de volgende Europese Raad nog aan bod komen, maar het is duidelijk dat de EU het heel moeilijk heeft om een sterke positie in te nemen over dat conflict, gezien de complexiteit, de eigen bevolking, de realiteiten in de diverse lidstaten en de historische banden, die de unieke positie van elke lidstaat verklaren en die het waarschijnlijk moeilijk maken om Israël te beschuldigen van het schenden van het humanitair recht. Men moet afwachten hoe de situatie op het terrein evolueert en in hoeverre iets voldoende is voor de Europese leiders om een sterke stelling in te nemen.

3.10. Tweestatenoplossing

De tweestatenoplossing wordt inderdaad als de oplossing naar voren geschoven. Kan EU-druk daarbij helpen? Matthias De Moor heeft niet het gevoel dat de EU een grote impact heeft in dit conflict, of door Israël of de Palestijnse autoriteiten als de belangrijkste gesprekspartner wordt beschouwd, maar het is ook duidelijk dat de EU niet volledig afzijdig kan blijven.

Er is 'outreach' gebeurd naar omringende landen en diverse partijen. Voorlopig lijkt de gesprekspartner toch de Palestijnse Autoriteit te zijn, en zeker niet Hamas, dat door de EU als een terroristische organisatie wordt beschouwd. Hamas zal dus niet mee rond de tafel zitten als het gaat over de tweestatenoplossing.

3.11. Hongarije

Hongarije heeft zich misschien niet verzet tegen verdere Europese steun aan Oekraïne, maar lijkt die toch in vraag te stellen, corrigeert de diplomatiek vertegenwoordiger. De Hongaren hebben meermaals gevraagd wat de steun aan Oekraïne al heeft opgeleverd. Ze zijn zelf heel ontevreden over de MFK-onderhandelingen in het algemeen, en stellen zich weinig constructief op in die debatten. Ze hebben nog altijd geen NextGenerationEU-middelen gekregen door de vaststelling van slechte evoluties in verband met de rechtsstaat, de 'rule of law', in hun land, maar ze moeten wel mee de intresten betalen voor het geleende geld van NextGenerationEU.

Hongarije heeft zich wegens binnenlandse prioriteiten het recht toegeëigend om een soort energiedeal te maken met Poetin. Het geeft aan de voorzitter van de Europese Raad Charles Michel daar vooraf van op de hoogte te hebben gebracht, maar de consternatie op de Europese Raad was toch algemeen.

3.12. Palestijnse Autoriteit

Om de Palestijnse Autoriteit te kunnen versterken en er dan ook een volwaardige gesprekspartner van te maken, hangt veel af van de situatie in de Palestijnse gebieden: in hoeverre krijgt de Palestijnse Autoriteit een breed gedragen mandaat om als gesprekspartner op te treden? Daar zal echter nog heel veel voor moeten

gebeuren. Vandaar wellicht ook vooralsnog het gebrek aan duidelijkheid over de vredesconferentie.

Over de erkenning van de Palestijnse staat werd niet gesproken tijdens de Europese Raad.

3.13. Deelname Europese Raad

Matthias De Moor vangt voorlopig weinig signalen op dat er werk wordt gemaakt van een scenario waarbij Vlaanderen altijd aan de Europese Raad kan deelnemen. Dat hangt samen met de gesprekken over het actualiseren van het samenwerkingsakkoord in de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid. Hij heeft weet van een soort academische werkgroep die voorstellen formuleert, onder meer ook over de Europese Raad, maar weet niet wat de stand van zaken is van die gesprekken. Toen de deelname van Vlaanderen aan de Europese Raad nog meer een taboe was, konden alle deelstaten traditioneel altijd al deelnemen als het MFK op de agenda stond. Het feit dat het MFK steeds prominenter zal zijn in het debat, vormt misschien de kapstok voor Vlaanderen om zeker de komende maanden te pleiten voor aanwezigheid op de Europese Raad.

Matthias De Moor denkt dat er momenteel een mogelijkheid bestaat, omdat het kabinet-De Croo daarvoor openstaat. Op basis van pragmatische samenwerking is deelname aan de Europese Raad mogelijk. Misschien kan er een extra opening worden gecreëerd op basis van goodwill.

3.14. Stemming VN-resolutie

Er was even verspreide slagorde bij de stemming over de VN-resolutie, maar de troepen zijn uiteindelijk weer samengekomen. De Europese Raad is het erover eens dat het moet gaan over humanitaire pauzes en niet over noden. Ook andere gremia en fora houden zich zoveel mogelijk aan deze politieke lijn.

3.15. Boycot Israëlische producten

De boycot van Israëlische producten kwam niet ter sprake op de Europese Raad. Tijdens de Raad was de houding tegenover Israël er een van begrip en steun, weliswaar binnen bepaalde grenzen. Politieke oproepen voor een boycot zijn voor eigen rekening.

3.16. Europese uitbreiding

Men zegt dat er Europese steun is voor de uitbreiding met Oekraïne, maar dat moet nog blijken. De Commissievoorzitter is duidelijk voorstander, algemeen wordt verwacht dat de Commissie haar daar wellicht in het voortgangsrapport in zal volgen. Of het effectief gesteund wordt, zal blijken in december 2023, wanneer de lidstaten zich uitspreken. Die steun betekent overigens alleen de start van de toetredingsonderhandelingen, en die kunnen lang duren. Servië zit al tien jaar in die positie. De eerstvolgende toetreding is die van Montenegro, ten vroegste in 2028. Voor Oekraïne is 2030 al heel optimistisch.

Er staat volgens Matthias De Moor geen handrem op de Europese uitbreiding. Door de geopolitieke situatie ziet de EU wel brood in uitbreiding, om internationaal meer gewicht te krijgen. De enige handrem die altijd al gold, is die van merites om toetreding te verdienen. De handrem zit dus eerder bij de kandidaat-toetreders. Het is vaak een stap vooruit en twee stappen achteruit, onder meer door verkiezingen. Het wordt zeker een proces van lange adem.

3.17. Slovakije

Slovakije en Hongarije zijn blijkbaar twee oude vrienden, wat Oekraïne betreft. Premier van Slowakije Robert Fico is en was wat meer gematigd in zijn tussenkomsten. Reacties van andere Europese leiders zijn Matthias De Moor niet bekend.

3.18. Solidariteitscorridors

Oekraïne heeft zelf stappen gezet in de solidariteitscorridors om zijn buurlanden gerust te stellen. De spreker weet niet of dat al impact heeft op de bevolking of de boeren en de landbouw in Polen. Die vooruitgang zou wel geboekt zijn en de EU zou blijvend meer steun bieden aan die landen om samen te werken rond de solidariteitscorridors. Het gaat dan om de verwerking van het graan dat daar toekomt.

3.19. Traceersysteem voor diamant

Het traceersysteem voor diamant is gebaseerd op een minuscule graving in de kern van de diamant. Daardoor kan men altijd zien waar de diamant oorspronkelijk vandaan komt, ook als die over Armenië of andere landen getransporteerd wordt. Er bestaan nog geen sancties tegen dat transport, maar die zouden omzeiling zeker moeilijker maken. Landen die daaraan meewerken, zouden wel degelijk in het vizier komen. Of dat Armenië zou zijn, zal in de toekomst moeten blijken.

3.20. Gas

Gas in de Belgische havens komt niet enkel uit Azerbeidzjan, maar ook nog altijd uit Rusland als transit. Ook gas maakt geen deel uit van sancties. Het gaat vooral om andere brandstof. De 'gasband' tussen de EU en Rusland blijft een probleem maar is dus toegelaten.

3.21. Frontex

De investering in Frontex hangt zoals gezegd af van het meerjarig financieel kader. Er is grote overeenstemming dat er meer geld moet gaan naar migratie, voor de partnerschappen en de versterking van de buitengrenzen, waarbij men aan Frontex denkt. Dat kwam effectief ter sprake, maar waar zal het geld vandaan komen?

3.22. Steun aan Nagorno-Karabach

De EU zet volop in op de steun aan Armenië in verband met Nagorno-Karabach en tikt Azerbeidzjan op de vingers. Sancties en dergelijke vallen nog af te wachten.

3.23. Relaties post Brexit

Over de relaties post Brexit kan Matthias De Moor nog niet veel vertellen. Er kwam duidelijk een ontdooring sinds het Windsor Framework Agreement en het akkoord van het VK om zich weer voor Horizon- en Copernicusprogramma's in te schrijven. Samenwerking op basis van onderzoek en academische samenwerking is weer mogelijk, wat een perspectief opent voor de verdere samenwerking in de toekomst binnen het handelsakkoord. Premier Rishi Sunak heeft recent een top over AI georganiseerd waarop de EU aanwezig was. De banden zijn dus eerder positief te noemen.

3.24. Israël

De betrouwbare partner aan Israëls kant zal intern in Israël nog worden bekeken. Premier Benjamin Netanyahu ligt momenteel nog niet sterk onder vuur, maar zijn positie zal op een gegeven moment intern wellicht in vraag worden gesteld.

Over een vredesconferentie is nog veel onduidelijk. In elk geval zal op een eventuele vredesconferentie de leuze van rivieren en zeeën en de ontmenselijking geen plaats krijgen. Het is nog te vroeg voor dat soort conferentie.

3.25. Coreper

De federale ambassadeurs hebben een duidelijke formele rol in de Coreper-vergaderingen. Zij krijgen de briefings en zitten bij de trilogie formeel aan de tafel met het Europees Parlement en de Commissie. Voor Matthias De Moor blijft het een uitdaging om altijd de vinger aan de pols te houden, om te weten wat waar wordt besproken en wanneer, op de hoogte te blijven van de gevoeligheden van de Vlaamse Regering en vice versa. De Vlaamse vertegenwoordiging in het algemeen is tot een goede samenwerking gekomen. De attachés uit het team worden ingezet op de dossiers met Vlaamse bevoegdheden of belangen. In verschillende bilaterale gesprekken met zijn team hoorde hij vooral positieve signalen ten opzichte van het voorzitterschap.

Van de Europese Raad worden geen speciale evoluties verwacht qua delegatievorming. De Raad wordt altijd voorgezeten door Charles Michel.

3.26. Vredesconferentie

Als de vredesconferentie er komt onder Belgisch voorzitterschap, zullen België en Vlaanderen daar zeker een rol in willen spelen. Zo'n conferentie gaat breder dan de verdeling van de rollen binnen de EU. Het is goed dat Vlaanderen als vredesregio daar een steentje toe bijdraagt en daar een rol in kan spelen. Het conflict in het Midden-Oosten zal dan nog wel op de agenda staan en België zal er dan mee geconfronteerd worden zonder het zelf op de agenda te moeten zetten.

3.27. Toetredingsrapport

Of de statements van de leiders van de kandidaat-lidstaten kloppen, zal men op 8 november 2023 kunnen lezen in het vooruitgangsrapport van de Europese Commissie. Dat wordt een objectief rapport waarin de eventuele vooruitgang becijferd wordt, zodat men zicht krijgt op wat er schuilt achter een mogelijk positieve aanbeveling van de Commissie om met de toetredingsonderhandelingen te starten. Daarnaast zullen de lidstaten heel veel kritische blikken werpen op het rapport. Het zal niet alleen gecheckt maar zelfs gedubbelcheckt worden.

3.28. Interne hervormingen EU

De interne hervormingen staan pas aan het begin van een debat, er zijn nog geen concrete sporen. Af en toe wordt er een ballonnetje opgelaten. De Duitse minister van Buitenlandse Zaken vond bijvoorbeeld dat er te veel commissarissen zouden zijn als er te veel lidstaten zijn en was bereid om tijdelijk met minder Duitse commissarissen te werken. Echte voorstellen zijn er voorlopig niet. De EU is een kluwen van beslissingsprocedures, de discussie zal eerst nog verder moeten vorderen. Pas in 2028 is de volgende kandidaat aan de beurt: Montenegro. De hoop is dat het debat over de uitbreiding en dat over de interne hervorming worden samen-gevoegd.

De voorzitter sluit de bespreking af en verwijst voor een verder intern debat naar de regeling van de werkzaamheden. (*Opmerkingen van Karl Vanlouwe en Staf Aerts.*)

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Johan DECKMYN
Karl VANLOUWE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AI	artificiële intelligentie
Coreper	Comité van permanente vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten bij de Europese Unie
EU	Europese Unie
G7	Groep van zeven
MFK	meerjarig financieel kader
ngo	niet-gouvernementele organisatie
R&D	Research and Development
STEP	Strategic Technologies for Europe Platform
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten